

[leermiddelen]

[chapeau]

ROC's kiezen hun leermiddelen op oneigenlijke gronden

[kop]

[intro]

Opgelegd door schooldirectie of een speciale ontwikkelgroep en niet zelden gebaseerd op oneigenlijke argumenten. Aan de keuzevorming voor de leermiddelen waarmee u dag in dag uit werkt, mankeert nogal eens wat. Kees van Niekerk, docent gezondheidkunde en huishoudkunde, wil de deelnemer centraal stellen in de keuze voor educatief materiaal.

[tekst]

Als een ROC leermiddelen gaat kiezen, gaat er vaak iets mis. Het begint vaak al met de top-townbenadering: de directeur of een speciale ontwikkelgroep maakt zonder overdreven veel ruggespraak met het docentencorps een keuze. Vaak gaat de voorkeur uit naar één methode voor het hele ROC. De gedachte is dat als opleidingen op zowel niveau 2 als 4 met eenzelfde methode werken, dit de doorstroming vergemakkelijkt. Deze eenduidigheid moet dan een soort visitekaartje van het ROC zijn naar het werkveld. Deze gedachte gaat er echter aan voorbij dat er bij zo'n methode altijd wel één niveau bij in schiet.

Bovendien moeten we helaas constateren dat, als eenmaal voor een verkeerde methode gekozen is, de klok niet of zeer moeizaam teruggedraaid wordt. Toegeven dat een bepaalde keuze niet in alle opzichten even gelukkig is uitgepakt, beschouwen directies al gauw als gezichtsverlies. Bovendien, zo luidt de redenering, docenten hebben individueel of in ontwikkelgroepen hard gewerkt om modules en jaarlijnen uit te werken. Deze modules zijn nauw verweven met de methode. Kiezen voor andere leermiddelen, betekent maar al te vaak ook: opnieuw modules schrijven, nieuwe leeropdrachten formuleren en opnieuw vaardigheidsoopdrachten uitwerken. Een klus waar niemand om zit te springen, natuurlijk. Veelgehoord argument om niet van methode te veranderen is ook: we wachten daarmee wel totdat er een nieuwe kwalificatiestructuur komt. Geen bijster sterk argument, zo is inmiddels duidelijk: op wat kleine wijzigingen na, blijft de huidige kwalificatiestructuur voorlopig in tact.

Idealiter kiest een opleiding simpelweg voor de kwalitatief beste methode. In de besluitvorming hiertoe moeten de docenten nauw betrokken worden. Zij zijn het immers die ermee moeten werken. Rekening houden met de ervaringen van de studenten is natuurlijk ook van groot belang. Soms tekenen ROC's als het ware in op een nog niet afgeronde lesmethode. De uitgever belooft op een bepaald moment de rest van de methode klaar te hebben voor gebruik, maar in de praktijk komt hij deze belofte niet altijd naast. Het is daarom van belang om deze onzekerheid mee te nemen in de keuze voor een methode.

Modules moeten onafhankelijk van de gekozen leermethode gebruikt kunnen worden. Helaas staan veel modules vol met verwijzingen naar de leerboeken die op dat moment gebruikt worden. Gevolg: de modules hangen als een molensteen om de nek van het ROC. Omdat niemand voor zijn plezier modules op de schop neemt of zelfs nieuwe modules schrijft, is de opleiding voor langere tijd veroordeeld te werken met een methode die misschien niet bevalt.

De vraag is natuurlijk: waar moeten goede leermiddelen aan voldoen? Wellicht bent u niet geheel tevreden over de huidige methode, maar kunt nu er niet geheel de vinger op leggen. Loopt u dan het volgende lijstje eens door.

Om te beginnen moeten de leermiddelen de eindtermen van *Gekwalificeerd voor de toekomst* natuurlijk volledig dekken. Minstens zo belangrijk is dat de methode past in het didactische concept van de opleiding. Vaak gaat het om probleem gestuurd onderwijs of zelfstandig leren. De gebruikers (de studenten) moeten er dus zelfstandig en in eigen tempo mee kunnen werken. Mede hierom, is het ook van belang dat de methode zich leent voor gebruik in een virtuele leeromgeving. Dit houdt onder andere in: korte tekstblokken in plaats van lappen tekst en ruime mogelijkheden om door te klikken naar bijvoorbeeld een verklarende woordenlijst en aanverwante onderwerpen.

Het lijkt een open deur, maar de praktijk wijst helaas al te vaak anders uit: leermiddelen moeten naar de doelgroep toegeschreven zijn. Ze moeten voor zowel bol- als bbl-leerlingen te gebruiken zijn. De methode houdt rekening met het niveau van de opleiding binnen Gekwalificeerd voor de toekomst. Concepten van bijvoorbeeld niveau 3 naar niveau 2 kopiëren is uit den boze. Zeker voor leerling-zorghulpen en –helpenden geldt nadrukkelijk dat de methode zo eenvoudig mogelijk moet uitleggen en dat het materiaal er aantrekkelijk uitziet; geen ingewikkelde blokschema's bijvoorbeeld. De lesstof is vanzelfsprekend beknopt; de leerling moet later zelf de transfer kunnen maken naar reële zorgsettings. Een uniforme indeling van de leermiddelen zorgt tenslotte voor eenduidigheid en herkenbaarheid, zowel bij docent als student.

Heel belangrijk is dat leermiddelen rekening houden met allochtone deelnemers. Bijvoorbeeld in de (verwerkings)casuïstiek. Ook een begrippenlijst is onmisbaar. Dit alles is niet om politiek-correct te willen zijn, maar omdat de realiteit dit vereist. Op de opleiding Helpende en Zorghulp van het Albeda College bijvoorbeeld, heeft een overweldigende meerderheid van de deelnemers een allochtone achtergrond.

Bij de leermiddelen voor het vaardigheidsonderwijs geldt dat de methode steeds duidelijk ingaat op de aan te leren vaardigheden. Waartoe dient de vaardigheid? Waarmee voer je hem uit? Wat zijn de bijzonderheden? Ook hier is een begrippenlijst aanbevelenswaardig.

Oefenvragen zijn in een goede methode cognitieve vragen die duidelijk gericht zijn op de eindtermen. Verwerkingscasussen zijn bij voorkeur in de ik-vorm geschreven en zijn gericht op het eigen handelen. Zo koppel je de leerstof aan de beroepspraktijkvorming. De koppeling met de stages en beroepspraktijk is ook bij de leeropdrachten van belang.

Niet in de laatste plaats is de prijs van leermiddelen een hot item. In hun enthousiasme hebben sommige uitgevers de neiging om prachtige leerboeken met full colour foto's op glanzend papier en ingenieuze cd-roms met de nieuwste snufjes aan te bieden. Ze gaan hierbij voorbij aan het feit dat leerlingen dit allemaal moeten betalen. De aanschaf van leermiddelen moet voor de leerlingen of hun ouders geen rib uit het lijf zijn. De leerlingensalarissen en tegemoetkomingen in de studiekosten zijn helaas niet van dien aard dat een student fluitend enkele honderden guldens neertelt.

[kader]

Kees van Niekerk is directeur/eigenaar van het gelijknamige onderwijsbureau in Hazerswoude-Dorp (www.onderwijsgroep-niekerk.nl). Daarnaast is hij als docent verbonden aan het Albeda College in Rotterdam. Van zijn hand verscheen bij Elsevier Gezondheidszorg onder andere de serie *Thuis in Zorg*, bestemd voor de opleiding Helpende